

VÝSTUPY ZE SEKCE: TEORIE A VÝZKUM MEDIACE

Zpracovali garanti sekce | *Martina Urbanová, David Fiedor*

1 | **Využití výzkumu mediace v právní teorii a právní praxi**

Martina Urbanová | *Právnická fakulta MU Brno*

V úvodu příspěvku byl představen doktrinální a empirický výzkum a jeho význam pro tvorbu právních norem. Autorka uvedla, že požadavek na vědeckého bádání lze najít i v Legislativních pravidlech vlády v čl. 2, Obecných požadavcích na tvorbu právní úpravy. Autorka si v příspěvku položila otázku, zda výzkumy v oblasti mediace jsou dostatečně využívány při přípravě nové legislativy či její novelizaci. V závěru příspěvku pak zaznělo, že dosavadní empirické výzkumy nejsou dostatečně reflektovány a že propast mezi teorií a praxí stále trvá. Monografie Holá, Urbanová a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 376 s., stejně jako další studie vytvořené v rámci výzkumného projektu GAČR „Podmínky výkonu mediace v České republice dle zákona o mediaci“ zůstávají v právní praxi spíše nevyužity.

Diskuse po příspěvku se zabývala činností Pracovní skupiny pro mediaci při ministerstvu spravedlnosti a jejím vlivem na rozvoj mediace. Z pléna byla kritizována i nesrozumitelnost otázek ke zkoušce mediátora.

2 | **Filosofické a právní aspekty narovnání v mediaci**

Martin Svatoš | *Právnická fakulta UK Praha*

Autor v úvodu připomenul historické kořeny řešení sporů se zaměřením na institut narovnání. Konstatuje, že je-li cílem mediace vyřešit spor, je jeho právním obrazem mediační dohoda, která konflikt stran ukončuje, když jejich dosavadní právní vztahy stanovuje najisto a někdy i nanovo. Ve většině těchto smluv proto nalezneme dohodu o narovnání, neboť je to právě tento institut, který optikou práva umožňuje sporným stranám změnit či ukončit své vzájemné právní vztahy a který poskytuje tolik žádoucí právní jistotu. Příspěvek se zaměřil nejenom na praktické aspekty správného narovnání, ale zamýšlel se také nad hlubší hodnotou tohoto extrémně významného institutu, který s sebou nese jen právní, ale také společenské a filozofické důsledky. Vše se pak liší podle jednotlivých kulturních a společenských kontextů, ve kterých se konflikt odehrává. Autor jako příklad současné praxe uvedl situaci v Komerční bance, kdy generální narovnání neumožňuje znovu vymáhat pohledávky.

Příspěvek byl oživen videem šimpanzů s podobností jejich strategie jednání s lidským chováním. V diskusi pak byly rozvinuty historické a kulturní zvláštnosti a jejich vliv na řešení sporů.

3 | **Similarities and differences of mediation between Poland and Czechia. What challenges mediation face in Poland?**

Patryk Grochowski | *Jabłoński Koźmiński & Partners Advocates & Attorneys at Law*

The mediation regulations in Poland and the Czech Republic, despite some similarities in terms of basic principles or organisation of the proceedings, differ significantly. This is particularly evident at the level of regulation of the mediation profession (in court cases), from the mere keeping of the register

through to the examination of candidates, to the court's obligation to appoint a mediator from the list. A comparison of the two countries' solutions in this respect, taking into account statistical data, may be useful to draw conclusions for improvements. This correlates with the currently ongoing debate in Poland on the further development of mediation, in particular the introduction of mandatory mediation (so far in cases involving entrepreneurs and in labour law cases) and the regulation of the mediator's profession. In conclusion, the author will make a comparison of mediation in the Czech Republic and Poland, especially with regard to the regulation of the mediator profession, the introduction of mandatory mediation, as well as statistical data on the number of court mediations over the years.

It can be concluded that mediation in Poland has similar features to the Czech Republic. However, in Poland it is possible for anyone to mediate, there are no state-organized exams and no regulation of the mediation profession. The courts are not able to verify the quality, the criterion for mediation is only age. The use of mediation is relatively low, with the exception of labour law, where it accounts for almost 10% of mediated disputes (2021). It was noted in the discussion that mediation is less used in the Czech Republic than in Poland.

4 | Informatívne stretnutie rodičov ako nový procesný úkon súdu v rodinnoprávnej agende na Slovensku

Beata Swanová | *Právnická fakulta UK Bratislava*

Autorka predstavila skutočnosť, že s účinnosťou od 1. 1. 2024 byl do slovenského právnického poriadku zakotven nový inštitút – informatívny stretnutí rodičov – ktorý byl inšpirovaný tzv. Cochemským modelom. Autorka sa venovala porovnaniu mediácie a súdneho smíru. Sumarizovala a porovnávala vývoj a praxi tzv. Cochemského modelu v Českej republike a teoretického a praktického naplnění doporučovaná metodiky tzv. multidisciplinárneho prístupu v rodinnej právnej agende na Slovensku. Byla predstavená úloha vyššieho súdneho úradníka a jeho role. Vyšší súdny úradník je koordinátor určený rozvrhom práce, ktorý vede informatívny stretnutí rodičov v jednaních ve věcech soudu o nezletilé a úkony spojené s informatívnym stretnutím rodičov.

Diskuse se orientovala zejména na neujasněné požadavky na pozici vyššího soudního úředníka. Je pouze stanoven požadavek právního vzdělání.

5 | Povinná mediace?

Kateřina Macigová | *Právnická fakulta UP Olomouc*

Příspěvek představil výzkumný záměr zaměřený na povinnou mediaci, kterému se autorka věnuje v rámci doktorského studia. Cílem disertační práce je zkoumání povinné mediace ve vybraných zemích Evropské Unie. Autorka využila k sběru informací studijní pobyt v Německu. Jako důvod výběru inspirace v německé legislativě posloužil fakt, že v Německu lze nalézt ustanovení týkající se povinné mediace, které nabízí řadu otázek ke zkoumání. Samotné Německo odkazuje ve vybraných problematických aspektech pak na sousední rakouský právní řád. Konstatováno bylo, že ne všechny spory jsou vhodné pro mediaci.

V rámci diskuse byla velká pozornost věnovaná Itálii, kde mají pro některé typy sporů mediaci povinnou, ale hlavním důvodem zavedení povinné mediace se ukazuje nefunkčnost italských soudů. Mnohem vhodnější je pro Českou republiku inspirace v kulturně bližším Rakousku.

6 | Využívání mediace v české trestněprávní praxi a možnosti zlepšení právní úpravy

Filip Ščerba | *Právnická fakulta UP Olomouc*

Příspěvek analyzoval důvody nízké míry využívání mediace v české trestněprávní praxi. Na základě této analýzy byly představeny návrhy na změny a doplnění stávající právní úpravy, které by mohly přispět k častějšímu a efektivnějšímu využívání mediace. Tyto návrhy de lege ferenda se týkaly jak procesní úpravy obsažené v trestním řádu (zejména v souvislosti s narovnáním a dohodou o vině a trestu), tak hmotněprávní úpravy obsažené v trestním zákoníku týkající se ukládání trestů. Autor příspěvku uvedl, že zákonodárci deklarují, že by měl být posilován restorativní přístup, realita je však jiná. PMS absolvuje zhruba tisíc mediací ročně, což je přibližně 1 % z celkového objemu sporů. Autor pak vymezil příčiny nízkou motivaci policejních orgánů, demotivaci státních zástupců, pro které mediace představuje zdržení s nejistým výsledkem, nedůvěru soudů – podobně jako u státních zástupců, nízká je i motivace úředníků PMS, motivován není ani poškozený ani obviněný.

Diskuse se pak týkala možností zvýšit motivaci k využívání mediace, a to v úzkém (trestně-právním) i širším (společenském a rehabilitačním) kontextu.

7 | Využitelnost mediace v kontextu restorativní justice v případech verbální kriminality

Jan Šlesinger | *Právnická fakulta UP Olomouc*

Autor označil mediaci za jednu z významných metod sloužících k naplnění modelu restorativní justice. Za účelné považuje zabývat se otázkou využitelnosti mediace u různých druhů trestné činnosti specifického charakteru. Příspěvek se zaměřil na kriminalitu verbální. Autor připomenul, že u vytyčeného typu trestné činnosti vystupuje do popředí problematika zásadní limitace ústavně garantovaného práva na svobodu projevu, což zvyšuje společenskou citlivost daného tématu. Přičemž už nyní lze sledovat tendence k širokému využívání alternativních trestů v kauzách vytyčeného druhu. Autor se zabýval specifiky uvedeného typu kriminality a zkoumal jejich vliv na využitelnost mediace, a to z hlediska současné právní úpravy i teoretických budoucích změn.

V rámci diskuse se řešila vhodnost odklonů v případech verbální kriminality, přičemž lze konstatovat nárůst tohoto typu kriminality v souvislosti s válkou na Ukrajině.

8 | Mediace v trestním řízení v kontextu restorativní justice. Výzkumný záměr

Lenka Holá | *Právnická fakulta UP Olomouc*

Autorka představila vědecko-výzkumnou činnost PF UP Olomouc zaměřenou nejprve na mediaci v civilním právu (projekt GAČR „Podmínky výkonu mediace podle zákona o mediaci v ČR“), poté využití mediace v trestním právu. Seznámila posluchače se základními parametry dalšího výzkumného projektu GAČR s názvem "Mediace v trestním řízení v kontextu restorativní justice". Výzkum je realizován na základě identifikovaných potřeb teorie a praxe mediace v trestním řízení v ČR a v souladu s hlavními tématy výzkumného a rozvojového zájmu Evropského parlamentu a Rady v oblasti mediace a RJ. V rámci příspěvku byly uvedeny výsledky časoprostorové analýzy míry využívání mediace v civilním právu. Bohužel analýzy jsou omezeny existencí dat, kdy země EU nemají povinnost data shromažďovat a poskytovat. V příspěvku došlo i ke komparaci obou grantových projektů.

Diskutováno bylo téma existence dat o názorech české veřejnosti k RJ a význam výzkumů pro právní praxi.